

Adalékok a magyar és lengyel unitáriusok közötti régi testvéries viszony megismeréséhez.

Második közlemény.

Uzoni Fosztó István halhatatlan érdemű egyházi történetírónk — a mint unitárius egyházi tankönyveinkben olvasható — röviden, de meleg rokonszenvet s mély hálát kifejezőleg örökitette meg Kmita Andrásné, Wilhelm Krisztina buzgó áldozatkészségét, midőn az unitárius egyházat tetemes költséggel segítette, hogy a tőle elvett nyomda helyett Hollandiából új nyomtató sajtót és betűket szerezhessen, azon okból, mert a más hitvallásuak nyomdái az unitárius egyházi könyveket: minők az énekes- és imakönyvek, katekézis, halotti beszédek stb. nem szívesen nyomatták ki, s így az egyházi buzgóság és eleven hitélet közöttük meglankadt, az unitárius vallás terjedése, sőt csak megismerése is majdnem lehetlenné vált. A költséget, a mibe a nyomda a jóltevő asszonynak került, mintegy három ezer forint körüli összegre számítják az egykoruak is, a kik e korszak történeteit legalább nagyjában följegyezték.

Nemrég történelmi kutatásaim során véletlenül egy Binyevszki Ádám és Kmita András kolozsvári polgárok és kereskedők közötti politikai uton tárgyalt panasz iratára akadtam, melyek figyelmemet magukra vonták azért, mert az elébbi nyomdaadományozás és a panasziratok tárgya és ténye azon egy időközben történt. Nem ujat mondani akarás, nem is a jótékonyságáról híres Kmita pár hivatalos érzülete iránti kétely ébresztés vagy gyanu támasztás oka annak, hogy ez iratokat e folyóirat olvasóival megismertetem; de egyesegyedül a történetírói igazságkeresés erkölcsi kötelezettsége. Ez oly fő-fő feladata a történetírónak, a mi elől kitérnie nem szabad, még akkor is, ha teljesítése rá nézve egyénileg kellemetlen, vagy ha tisztán tudja is, hogy felfödözése rég megállapított s gyökeret vert történelmi tényeket és felfogásokat módosít vagy változtat meg.

Az itt fenforgó két történeti eseményről nézetemet e közlemény végén mondom meg. Itt előre bocsátom annak hivatalos iratokban

fenmaradt részleteit, a latinokat hiv kivonatban, a magyar iratokat eredetijökben, hogy az olvasó maga is a látottakból és olvasottakból ítéletet alkothasson.

Ezek a következők :

1701 n aug. 2. Binyevszky Ádám, lengyel nemes, a ki természetes fiának Binyevszky Jánosnak is gyámja és a fenforgó ügyben kinevezett felhatalmazottja, felségi folyamodványt adott be I. Lipót császár-királyhoz és erdélyi fejedelemhez, melyben írja, hogy a felségnek, mint királyának és természetes urának, s isten után a földön a legfőbb igazságszolgáltatónak nehéz panasszal, nyögve kényszerül fölfedezni és eladni, hogy miután régen elmúlt években és időben, mintegy 1678. év körül ő messze földön hazájától távol volt, kedves neje Khiffkovska Zsofi, néhai Nemes Kmita András lengyelnek és kolozsvári kereskedőnek s nejének Wilhelm Krisztinának, azok kérése következtében, háromezer magyar forintot tevő összeg pénzt, jövő bizonyos visszafizetés reményében, igaz és az országban szokásban levő kamat mellett kölcsön adott, s némely drágaságait, t. i. fölkelhető javait, melyek szucsáki birtokán 8 ládában voltak eltéve, ha nem csalódik, ugyanazon évben, azon lakóhelyéről, az idők nemállandósága miatt, nagyobb biztonság tekintetéből, a már említett Kolozsvár városába vitte át, s ott csakis az ő hazajöveteléig Tiszteendő Lakovszky Endre urnak, a kolozsvári lengyel unitáriusok papjának és a mondott Kmita Andrásnak gondviselésére bizta és adta át ma is nála meglevő Leltár szerint; de azután az 1679-ben ottan uralkodott pestisben szeretett neje elhalván, egy házáat is, mely volt a belső-magyarutczában, egy, évenként 80 forintot jövedelmező sütőházával együtt, a már megboldogult Lakovszky Endre és Kmita András, valamint más két, felkelhető jókkal telt ládát, a nevezett város nemes tanácsa egyszerűen elfoglalt és elsajátított és bárha a nevezettek — a jelzett tiszta adósságon kívül egyéb elfoglalt jóknak maguk és az ő haláluk után örökösök gyámjává és gondviselőjévé tették, s így magukat, elhalálozásuk esetében örökösököt számadástételre kötelezték; és bárha a panaszló külföldről haza jött után őket, s haláluk után örökösököt, gyámságukról való számadásra barátságosan többször felszólította, később törvényesen is sürgette, hogy a nevezett Kmita és Lakovszky, halála után örökösök Wilhelm Krisztina, Kmitáné és Khiffkovski Zsofi, Lakovszkyné, mint a kikre elhalt férjeik javaival a terhek is rá szállottak, azon eltulajdonított jókat és felkelhetőket adják vissza; de ők sem kérésére, sem a törvény intésére nem hallgatva, panaszló javait husz és azon felüli éve-

ken át erőhatalommal eltartóztatván, ez által férjeik bűnének részeivé lettek, s a panaszlónak sok költséget, fáradságot és nagy károkat okoztak; minthogy panaszló a sok utazás, költség és fáradság által kifárasztva, az ügye folytatására szükséges anyagi erőttől megfosztatott, kénytelennek érzi magát ő felsége kegyelméhez folyamodni, mint az igazság legfőbb kiszolgáltatójához, s igazságos panaszának orvosoltatását kérni, annyival inkább, mert ő már kérte Apaffi Mihály fejedelmet, Teleki Mihály kancellárt, s végre a mostani erdélyi kormányzót (gr. Bánffy) is, a kik nemes Kolozsvár város tanácsához többször bocsátottak ki rendeletet, hogy az ügyet intéznék el; de annak soha foganata nem lett, s a Tanács birói tisztéről megelékezve, az ügyet, az ellenfélnek kedvezve, a panaszlónak nagy kárával, sok költség és fáradság okozásával, a mai napig huzta-halasztotta, s panaszlónak igazságát kiszolgáltatni elmulasztotta.

Miután, felséges császár! a hitelezőknek a mai törvények a kölcsönzött tőkét, kamatát s a perlő félnek költségét és fáradságát megtéríteni rendelik, miután a gyámok a gondjuk alá vett jókról számolni, ezek felett szucsáki birtokosok a tőkén és kamatain kívül a megszűnt haszonélvezetért is kártérítéssel tartoznak: ez okért a panaszló a császári felséget, mint a kiben isten után egyedül bizik, térdre borulva kéri, hogy előadott legigazabb ügyét, s szenvedéseit és nyomorát megtekintvén, boldogtalan sorsát vegye királyi szívére, s az erdélyi kir. kormányzéknek rendelje meg, hogy a kolozsvári tanácshoz küldjön ki két biztost, a kik maguk elé hivatván a tanácsot és a többi érdekelt feleket, azokat hallgassák ki s a panaszló ügyét vizsgálják meg, hozzanak róla ítéletet, s mind az elől említett tőke, mind kamatai kifizetését ítéletesen mondják ki s azonnal végrehajtás utján a Kmita András özvegye, Wilhelm Krisztina javaiból fölvételét és visszafizetését intézzék el, az említett házakat és felkelhetőket adassák vissza s Kmita Andrásné és Lakovszky Endre örökösei bárhol található javaiból a kolozsvári nemes Tanács által szolgáltatasson teljes elégtételt. Mely kegyelmességet Császár ő felségének panaszló megszolgálni igyekezni fog. A várossal szemben pedig azért, hogy őt jogtalanul elzáratta s neki elvett vagyona által kimondhatatlan károkat okozott, további panasztételre jogát fenntartja. . . . (Lásd hátrább I. sz. alatt.)

E panasz-iratot a király 1701. aug. 2-án kelt királyi leiratával az erdélyi kir. kormányzéknek küldötte le, melyből az Binyevszky Ádám lengyelnek követelését bővebben meg fogja értetni; s minthogy a királynak — mondja a leirat — egyik legfőbb gondja, hogy a

gondviselés által ő rá bizott országok fiainak igaz ügyeikben és követeléseikben igaz és méltó elégtétel szolgáltatassék, még pedig a hazai panaszlóknál előbb, azért, hogy hasonló esetekben az ő alattvalói iránt a szomszéd fejedelmektől ő reá szintén hasonló kedvezményt vár; ez oknál fogva kegyelmesen és komolyan meghagyta a kir. fő-kormányzéseknek, hogy úgy állván a dolog, a mint a panasziratban előadva van, a kolozsvári Tanácsnak komolyan ajánlja, hogy a panaszló ügyét minden halogatás és kifogástétel nélkül oly gyorsan és pontosan intézze el, a mily önkéntes és kész az ily elnyomottak és szegények irányában a király kegyelme és szándéka; hogy az ily halasztgatásokért s az igazságnak késedelmes kiszolgáltatásáért rendkívüli közigazgatási módokról és eszközökről ne kelljen gondoskodni és azokat alkalmazni, sem pedig hogy az ily halogató eljárás okozói és a felségnek ily gondokat szerzők ellen, tekintet nélkül a rendekre és személyekre, példás büntetést kénytelenitessék alkalmazni. *)

Ez ügyben az udvari kancellária is irt a kir. fő-kormányzékhez november 5-én, a mi magyarul levén: itt közlését fölöslegesnek tartom; a III. szám alatt egész terjedelmében olvasható.

A kir. fő-kormányzék csaknem paraphrízisát adta a panaszló kérvényének Kolozsvár tanácsához szept. 17-én intézett rendeletében, mely alább IV. szám alatt hiven lévén közölve, itt előlegesen is szólni tartalmáról fölöslegesnek tartom.

A kir. fő-kormányzék e tárgyról szept. 15-ki ülésében tanácskozva, meghatározta, hogy a kolozsvári tanácsnak irassék meg a Binyevzky ügyében, hogy minden huzást-halasztást félretéve, a dolgot származásától kezdvén, határozzák el, (reclusis omnibus subterfugiis, ab ovo rein decidant) ha közben a kir. kormányzék az ő akaratuk ellenére is ezen már annyi évek óta annyi kedvetlenség közt halogatott ügyet első ülésében el fogja határozni. Azonban e határozat az előbb idézett szept. 17-ki keletü leiratban sokkal enyhébben intéztetett el.

Itt a levéltár adatai elhallgatnak. Binyewszky öreg volt, az erdélyi udvari Cancellária leirata szájalomra méltó és elnyomorodott embernek írja, s hihetőleg ez időben meghalt. Alperes társai Kmita és Lakovszky már rég nem éltek, utóbbi 1691. aug. 1. halt meg, s a per folyama a 24–25-ik évre terjedett ki, az ország békéjét a Rákóczi-forradalom megzavarta, mi újabb okot szolgáltatott a kolozs-

---

*) Az *Orsz. Levéltár* erdélyi udvari kancelláriai osztályában 133. 1701. év és szám alatt levő *eredetiből*.

vári tanácsnak késlekedésre. Ugy látszik, az ügy feledékenységbe ment.

Ez a Binyovszky vagyon sorsának hézagosa ismertetése. Miután az országos levéltárakban a panaszt igazoló semmiféle adat található nem volt: ilyet a Kolozsvár városi levéltárból lehetne szerezni, a mire nekem alkalmam most nincs; lesz-e valaha, nem tudom. Mások pótolják a hiányt, s ítéljenek a panaszló és bepanaszlott közötti vitatárgy felett. Én a Kmita Andrásné Wilhelm Krisztina elől jelzett szép vallásos ténye felől megállapított s fennálló történeti nézeteket egy bizonyítatlan panaszírat alapján megváltoztathatónak nem tartom.

* * *

Es most lássuk a forrásokat eredetiben vagy rövidített kivonatban.

I.

Augustissime et Invictissime Romanorum Imperator, Domine Domine Clementissime!

Majestati Vestrae Sacratissimae, velut Regi Dominoque naturali, et summo post Deum in Terris Iustituario, gravi cum querela gemebunde detegere et repraesentare necessitor, qualiter posteaquam superioribus dudum retroactis annis et temporibus, idque in Anno circiter 1678. me eotum in longinquis terris absente, charissima quondam consors mea, Sophia olim nata Khiffkovska, Egregio quondam Andreae Kmita, Polono et mercatori Claudiopolitano et uxori ejusdem Christinae Wilhelm, ad instantem eorundem requisitionem, certam quamdam ter mille florenos Hungaricales facientem summam pecuniariam, sub spe futurae et indubitatae persolutionis nomine justi et in Regno usitati interesse mutuo concedidisset et elocasset, ac etiam nonnullas res pretiosiores, Bona utpote mobilia in certis quibusdam octo cistis reconditas, Anno, ni fallor, eodem ex solita tandem habitatione sua in possessione Szucsák existente habita, propter temporis inconstantiam pro majori securitate in jam fatam Civitatem Claudiopolitana[m] transtulisset, inibique usque duntaxat redditum meum, Honorabili quondam Andreae Lakovsky, pro tunc Ecclesiae Unitariorum Religionis Polonicae Claudiopolitanae Pastori, et dicti Andreae Kmita, in spem bonae ac securae conservationis et tutelae juxta certum penes me habitum Inventarium fiducialiter concedidisset et commisisset; sed et ex post Anno ibidem 1679. immediate subsequenti, grassante in Regno pestifera Lue ex Dispositione Divina, praememorata uxore mea ex vivis decedente, certam quamdam etiam unam domum meam lapideam simul ac pistoriā alias antea de anno in annum in et pro 80 florenorum eatenus infallibiliter provenientium elocari solitam, in praedicta Civitate Claudiopolitana,

plateaque vulgo Belső-Magyarutza vocata, existentem habitam, jam fati Andreas quondam Labovsky et Andreas ihidem Kmita, Nobilis porro Senatus praefatae Civitatis Claudiopolitanae certas quasdam alias duas ejusmodi rebus mobilibus onustas cistas simpliciter occupassent et appraehendissent; ac quamvis saepe repetiti Andreas quondam Labovsky et Andreas Kmita (hic praeter praescitum liquidissimum debitum) per appraehensionem et occupationem praedeclearatorum Bonorum semet in manifestam eorunden tutelam immisissent, ac taliter sese, ac post eorum decessum, successores quoque suos, ad dandam de administrata tutela rationem obnoxios reddidissent, et licet etiam ego quoque ex post itinere meo peracto redux, easdem modo praemisso appraehensas et occupatas res primo quidem amicabiliter, ex post vero etiam juridice et processualiter saepe memoratis Andrea Kmita, ac altero itidem Andreae Labovsky, ipsorum nimirum adhuc vita comite, ex post vero ab haeredibus et successoribus eorunden, nobilibus utpote Dominis, praefata Christina Wilhelm, repetiti quondam Andreae Kmita, Sophia vero Khiffkowska, alterius jam fati quondam Andreae Labovsky, relictis viduis, in quas nimirum etiam medio tempore modo dictis Dominis et maritis suis viam universae carnis ingredientibus, onus et gravamen praesentis acquisitionis per appraehensionem Bonorum eorunden condensum esset et devolutum, repetere, sat superque eosdem et easdem superinde serio admoneri fecissem, nihilominus his haudquaquam curatis, non ut easdem me optimo jure concernentes, res et bona in manus meas, ad tot et tantas requisitiones et admonitiones eatenus factas, hactenus remisissent, qui taliter per violentam ejusmodi Bonorum in mei summam praepjudicium detentionem malae fidei possessores etiam semet efficientes, per viginti et ultra annos innumeras expensas, fatigia, et injurias cum maxima mei ruina causare, nihil pensi duxissent; sed neque in hacce justissima causa mea contra jam fatas potentes Dominas, velut etiam Bonorum praemissorum jam effecctus malae fidei possessores, me expensis alias in prosecutionem hujusce acquisitionis necessariis exhaustum ac continuis eatenus sollicitationibus, itineribusque hinc inde multis vicibus confectis et continatis defatigatum nullatenus triumpharii posse sperarem, nisi Majestas Vestra Sacratissima qua summus in Regno Institiarius, de speciali, eoque rigorosioris Juris et Iustitiae remedio ex officio mihi providere dignata fuerit; quandoquidem etiam piae recordationis Celsissimus quondam Princeps Michael Apaffy, ac illustrissimus quoque Michael olim Teleky, et postmodum Excellentissimus quoque Dominus modernus Regni Transsylvaniae Gubernator pluries ad praedictum nobilem senatum claudiopolitanum serias super eo Commissiones et Mandata dedissent, nullam tamen ad hucusque praefatae Causae et litis meae decisionem, ac de juste praetensis mihi satisfactionem inpendisset; sed Judicariae Obligationis suae immemor, omnimodo Causam eandem infavorem (uti credi par est) Partis adversae, cum maximo mei damno et praepjudicio expesarumque profusione, manifestis protelare, meque divexare, et abintento meo remove hactenus non intermisisset.

Cum autem Augustissime Imperator! Creditores ad mentem passim superinde sancitarum Patriae Legum, praximque et usu receptam consuetudinem in liquidis debitis ex lucro cessante et damno emergente subsecutis, praeter summam Capitalementem, Expensas etiam et Interesse per Judices procedentes acquirere consueverunt, Tutores quoque idest per appraensionem qualiumcumque Bonorum semet in tutelam immittentes, vel ipsis decedentibus, successores etiam eorum, de administra tutela, et medio tempore perceptis, et percipi queuntibus fructibus rationem dare obligarentur; malae fidei porro possessores praeter etiam fructus medio tempore perceptos, etiam expensas sumtusque solvere, et de fatigiis causatis omnimodam satisfactionem impendere tenerentur: Communis namque justitia (quae unicuique quod suum est, reddi et restitui iuberet) neminem cum iactura alterius locupletiolem fieri permetteret, absurdumque esset, cuiquam in praesentia suspecti Iudicis litigare; indemnitati item miserabilium personarum benigne prospicere, earundemque miseris illegitimaque Iudicia non admittere, ex munere etiam summi Iustitiarum Vestrae competere Majestati.

Idcirco Vestrae Majestati Sacratissimae velut Regi Dominoque meo naturali Summoque post Deum Iustitiarum, in benignissimo Eiusdem paterno affectu, cura et sollicitudine, velut unico post Deum Asylo, spem firmam collocando, de genu perquam humillime supplico: dignetur praememoratam justissimam Causam, aerumnasque et calamitates meas ex fundamento et zelo justitiae Paterno Cordi sumere, innata Caesarem et Regiam Benignitate ac misericordia tangi, atque Inclyto Gubernio Transsylvanico serio perbenigneque ex Supremae Potestatis suae Regiae auctoritate demandare, ac injungere, quatenus adminus cluos probos, iustitiae aequae selantes viros e sui gremio, ac Minorum Regnicolarum, ad praetactum Nobilem Senatam Claudiopolitanum exmittere et delegare, ac eisdem etiam severe demandare velit: quatenus Partibus praenominatis in sui praesentiam citatis et accersitis, iisdemque vel earundem legitimis procuratoribus auditis, praedeclaratam a tanto tempore hactenus multis exquisitis Jure damnatis protelationibus et subterfugiis irrevise haerentem Causam meam ab ovo revidere, Iudiciumque eatenus ferre, compertaque inprimis vera rei veritate, juxta Leges Patriae, praximque ac usu receptam consuetudinem, praepriis quidem, tam de praetacta Summa Capitali, quam etiam neglecto Interesse ad instar liquidi debiti, una cum expensarum et fatigiorum in praesentem Causam factarum et faciendarum refusione de Bonis annotati olim Andreae Kmita, prae manibus nobilis Dominae Christinae Wilhelm relictae utpote Eiusdem qualitercumque habitis omnimodam mihi satisfactionem impendere: praenominatas vero cistas cum rebus sub juramento per praementionatas Dominas producendis, cum praedicta Domo lapidea et pistoria indilate mihi assignari facere; de medio tempore vero perceptis et percipi queuntibus fructibus, et damnis extunc qualitercumque emersis et emergendis, expensisque et sumptibus per easdem mihi causatis et causandis, ex aliis annotatarum Dominarum vel haeredum praenominatorum quon-

dam Andreae Kmita, et alterius itidem Andreae Labovsky, qua etiam malae fidei possessorum, Bonis mobilibus et immobilibus, facileque in pecuniam convertibilibus, cum reali et effectiva executione mediante, non obstantibus quibus vis Partis adversae reclamationibus, inhibitionibus, et jure damnatis subterfugiis, neforis etiam per saepe memoratum Nobilem Senatam interponendis, juxta Deum et ejus Iustitiam, omnimodam satisfactionem et contentationem mihi modis omnibus impendere debeant ac teneantur. Quum Majestatis Vestrae Juri et Iustitiae consonam Benignitatem demereri studerem, reservo contra Saepe annotatum Nobilem Senatam Claudiopolitanam occasione indebitae mihi illati Arresti et incarcerationis, ablatarumque a me tandem nonnullarum rerum penes me habitaram, ulterius supplicandi, suo tempore et modo agendi omnimodum facultatem. Proinde in Gratia et Benignitate Majestatis Vestrae Sacratissime confisus et justum petens, de optata Resolutione non ambigo ac maneo Majestatis Vestrae Sacratissimae

humillimus Subditus et Vasallus

Adamus Binyevsky nobilis Polonus, qui
etiam Naturalis filius meus Joannis aequae Binyevsky Tutor,
et in praenarrata causa constitutus Plenipotentiarius.

Külső oldalán: jobbról a kérvény czimzése, balról: Resolutio,
Decretum 2. Aug. 1701. *)

II.

Anno 1701. 2-a Augusti.

Decretum in negotio Adami Binyevszky nobilis Poloni super adjacente ejusdem Memoriali mutuum sex mille florenorum hungaricalium et in octo cistis contentum depositum Andreae Kmita et alteri Andreae Labovszky Arianis Claudiopolitanis concredutum concernente.

LEOPOLDUS etc. Illustres, Spectabiles, Magnifici etc. Ex accluso Nobilis Poloni Adami Binyevszky demisse nobis porrecto Memoriali praetensionem ejus uberius intelligetis. Et quia omnino non postrema Cura nostra est, ut peregrinis in Provinciis, notis divinitus concreditis in justis eorundem Causis et praetensionibus aequa et condigna satisfactio, et quidem ante alios domesticos fiat, siquidem et nos similia a vicinis Principibus respectu subditorum nostrorum expectamus. Proinde vobis Clementissime et serio valde mandamus, ut rebus sicut praefertur, stantibus, vos seriis talibusque ordinibus causam hancce apud Senatam Claudiopolitanam commendetis, quo huic Supplicanti. praecisis in hoc passu omnibus minus necessariis dilatatoriis et protelatoriis Cautionibus et exceptionibus tam celeris (sic) et prompta administretur Justitia, quam benigna nostra erga hujusmodi oppressos

*) Az Orsz. Levéltár erd. udv. kancell. levéltárában No. 133. A. 1701. jelzés alatt levő eredetiből.

et miserabiles propensio et intentio est, neve ob negatam hujusmodi iustitiae vel protractam administrationem, de extraordinariis eandem administrandi viis nobis cogitare, ac eas arripere, nec non in Auctores et Causas hujusmodi Sollicitudinum nostrarum exemplariter, sine respectu ordinis et personarum animadvertere necesse sit. Quibus ita facturis Gratia nostra Caesarea Regia semper propensi manemus etc. Datum in Civitate nostra Viennae Austriae die 2-a mensis Augusti A. 1701. Regnor. etc.

Leopoldus

Comes Samuel Kálnoki,

Andreas Szentkereszti.

Expedi. per Clementem Kozma etc.

III.

Conceptus Literarum Cancellariae (juxta Conjecturam) ad Dominum Gubernatorem vel Provinciae Cancellarium super administratione Justitiae cuidam Polono fienda.

Méltóságos Gróf,

nekünk jó Urunk!

Meglátja Nagyságod az accludált Memorialis Copiájából, mivel jött fel az az nyavalyás Lengyel Ember ide. Bizony dolog commiserationora való Ember, akár legyen igazsága akár ne; mert ha igazsága vagyon, miserabilis azért, hogy nem tudja prosequálni, rész szerint szegénységére, rész szerint pedig dolgában kívántató procedálásnak inperitiájára nézve. Hogy ha penig nincsen igazsága, azért, hogy absque Causa nyavalyás öreg ember fárad. Eléggé inviáltatott ugyan az eo Felsőge decretumával és elég ratiókkal él ő Felsőge benne, hogy miért legyen specialis reflexio az ily idegenekre. Mint-hogy azért az Eo Memorialisában feltett nyavalyájának Instrumentumának retectiója iránt Nagyságod lehet orvosa, Nagyságod deáki lévén azok, Kérjük alázatosan Nagyságodat, legyen medicussá az iránt. És in ipso merito Causae is Succurráljon nekie pro sua sapientia et Auctoritate. Istentől is jutalmát veszi Nagyságod ez cselekedetének, és a Nagyságod Méltóságos hivataljától sem idegen dolog lészen. Ezzel isten oltalmába ajánlván Nagyságod Méltóságos személyét, maradunk

Nagyságodnak

Viennae, 5. 7. bris 1701.

Köteles és alázatos szolgálói.*)

---

*) Az Orsz. Levéltár erd. udvari kancelláriai levéltárában 133. 1701. jelzés alatt levő eredetiből.

IV.

Copia Mandati Regii in Transsylvania Gubernii in negotio Adami Beneviczki (Binyevszki) Poloni ad Senatam Claudiopolitanum dati 17-a Septembris A. 1701.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Domini Domini nostri Clementissimi nomine!

Egregii et Nobiles, Salutem et Caesareo-Regiae Gratiae Incrementum! Elhisszük, nyilván lehet Hüségteknél, midőn az előbb 2—3 esztendővel ezen Beneviczki Adám lengyelnek, maga az kereskedésnek alkalmatosságával távozván, hütös felesége Phifkovicska Sophia nevü, minemü formán adott volt $\frac{3}{m}$ forintokat viszont kolozsvári kereskedő András Kmita lengyelnek interesre, és ugyanaz üdőtájban sok változásoknak miatta Szucságból maga Hazájából 8 egyetmásokkal rakott ládákat is pro securitate Kolozsvár városában transferált és letett volna azon András Kmita és Laboczki András nevü tisztelletes vallásokon levő akkori predicator kezeknél és gondviselések alá, melyeknek Inventariuma ma is kezénél vagyon megirt Beneviczkinék, sőt 1697-n Istennek ítéletéből a Pestis grassálván ez Hazában, és ott is Kolozsvárott az ő felesége is mirigyben meghalván, az városon levő kőházát és belső magyar utczábeli sütőházát esztendőnként 80 frt. haszon inportantiájával András Kmita, az megemlitett pap egy kolozsvári tanácsbeli személylyel két rakott ládáival együtt hatalmasul minden ok és törvényes ut nélkül elfoglalták volna, kiket is midőn kereskedéséből megtért volna megint Beneviczky Adám, mind magoktól, míg életben voltak, mind azután a kettőknek Successoritól, mind placidis mediis, mind penig törvényesen és processualiter kért, vissza adjanak, de mindazoltától fogván nyilván való praejudiciumára, sok rendbeli fáradságával, költségével nem gondolván, hatalmasul birják maradéki; holott boldog emlékezetü Méltóságos Apaffi Mihály fejedelem, néhai Teleki Mihály atyánkfia, legközelebb-ről penig maga Gubernátor is Hüségteknék tanácsul megparancsoltam, vegye igazításban, noha (igy) foganatja nem lészen, kételenítettett kegyelmes urunknak Eo Felségének processusát demonstrálni Memorialissa által, melyre nézve Kegyelmes Urunk Eo Felsége nekünk Guberniumul decretaliter parancsol, hogy több hazafiai dolga előtt ezen idegen lengyelnek praetensiója igazodjék, és comperta rei veritate, Satisfactiója legyen. Melyhez képest Autoritate functionis Gubernio a sua Majestate benignissime attributa parancsoljuk Hüségteknék serio és igen keményen, sub indubitata alias gravissima animadversione nostra, post acceptum harum mox et de facto minden protelatoria és dilatatoria Cautiókat, Exceptiókat félre tévén, és több parancsolatunkat nem várván, istenesen dolgát igazítsa, és ha igazsága const'al, immediate, mind eddiglen való interessét is calculálván, satisfactiót impendáltasson; hogy ha penig mi akadály in ipso cursu Juris et praetensi debiti ac rerum mobilium interveniálna, melyet maga a Tanács nem igazithatna végképen, a leghamarább követke-

zendő Gubernium Confluxussára hozza fel ad ultimariam resolutionem et decisionem nostram. Különben hogyha szófogatatlansága miatt továbbra is vontatni akarná, sub quibuscunque tandem praetextibus, vagy annál is inkább igazat nem szolgáltatna, egyáltalában a Gubernium invito etiam Senatu revideálja causáját, cum exemplari tandem animadversione, melyet Privilegiumok megsértődésének azután ne tulajdonítsa. Caeterum sic facturis atefata Sua Majestas benigne propensa manet. Datum Albae Juliae ex Regio Tranniae Gubernio. Die 17-a Septembris Anno 1701.

Praesens Copia ex Libro Regio fideliter descripta et extradata per Michalem Olasz, ejusdem I. Regii in Trannia Gubernii Secretar. mpr.

Kivül a levelen: Belynoczki Lengyel Ádám dolgáról való Levél. *)

---

*) Az *Orsz. Levélt.* r. erd. udvari kancelláriai osztályában Nro. 5. A. 1702. jelzés alatt levő *eredetiből.*

Ima

Özv. Kriza Jánosné Füzi Borbála unitárius püspökné
koporsójánál 1895. dec. 4-én.

Nagy Isten! sorsunk minden változásainak, életnek és halálnak szabad tetszésű Ura! Atyánk az ur Jézus által! Lelkünkben mélyen megilletődve, a legmélyebb alázattal borulunk le előtted, szent nevedet imádva e koporsó mellett is; hatalmadat, bölcsességedet és dicsőségedet szólva fájalmunkban is.

Egy aránylag hosszúra terjedt élet fáklyája aludt ki dicsőült halottunkban, kinek az utolsó tiszteletet megadni e gyászba borult hajlékban fájó részvétellel megjelentünk. Egy hosszúra terjedt élet ért benne véget; de a mely nemcsak az évek számánál fogva érdemli meg tőlünk a legnagyobb tiszteletet, hanem még inkább azokért az emlékekért, melyek az ő nemes és példányszerű életéhez fűződnek s a melyek e pillanatban megannyi részint mosolygó, részint síró angyaloként repesik körül koporsóját. Mert azt a 70 vagy 80 évet, a melyeket te, oh öröklétű Isten, az emberi életnek mintegy határául jelöltél ki e földön, a melyeket idvezültünk is kegyelmedből megközelített, mások is sokan elérhetik még; kevesen tul is léphetik; de az örömök mellett, a melyeket ugyan az idvezülttől sem tagadtál meg, a szenvedésekből még nagyobb részt juttatál neki. Pedig mint az arany a tűzben próbáltatik meg: úgy a léleknek is a szenvedések igazi próbakövei. S te, Uram, tudod; de mi is láttuk, hogy elhunyt szolgáló leányod mily nagy és nemes lélekkel hordozta el ezeket is, annyira, hogy szinte nem tudjuk megítélni, mikor volt ő előtted kedvesebb, a mikor szép és derült napjaiban a boldogságot nemes örömmel élvezte, vagy a mikor a csapások és fájdalom árja között, mint kőszirt a tenger hullámainak csapdosásai között, rendületlen hittell és bizalommal megállott, türt és szenvedett, mint egy Madonna?!

Mi Urunk, Istenünk! bizony nagy tanulságot szolgálhat nekünk a dicsőültnek élete, ha annak csak egyes kimagaslóbb pontjaira is visszatekintünk. Egy szerény papi család körében helyezted vala el az ő bölcsőjét, hol szüleinek és testvéreinek szeretete mellett, már mint bábu-